

גליון תשפב • ערש"ק פרשת קורח

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

היסוד למתנות כהונה – דין כפל

מהותו של מנהיג ישראל

בדין "שלוהו של אדם כמותו"

יתומים היו יהודי רוסיא!

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

אהבה ויראה, יתומים

כאשר היתום אוכל הכל רואים. וכאשר היתום בוכה אין איש רואה, ואין שם לבו. בימי הרחמים האלה, ירחם ד' את עמו ואת עדתו מנפש ועד בשר

יתומים היו יהודי רוסיא!

עניני [יהודין] רוסיא [שהיו במצוקה תחת שלטון הרשע באותה עת] קרובים הם ללב כל אחד רק לדבר בהם, ועדיין לא מצאתי את אשר יגע הענין בנקודת לבבו ע"מ לעשות, אבל מקוה הנני כי נסיעתי זו תביא תועלת בעזרתו ית', ובהכרח גמור עלי להגיד, כי אחינו היושבים בדוד הצרות וסיר התלאות, יתומים הם.

בטח שמעת אומרים, כאשר היתום אוכל הכל רואים, וכאשר היתום בוכה אין איש רואה, ואין שם לבו. בימי הרחמים האלה, ירחם ד' את עמו ואת עדתו מנפש ועד בשר.

(אגרות קודש חט"ו עמ' מט)

אהבה ויראה

בבקשה לכתוב לעתים קרובות משלומי ומשלום ידידינו אנ"ש שי' צמודי לבבי אשר שלום כל אחד ואחד ובני ביתו יחיו ביחוד נוגע לי במאד, ומי שהוא בעל חוש יבין זאת.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקלה"ה בלמדו עמדי בקיץ [שנת] תרנ"ו את סידור רבינו נ"ע באחד המאמרים נזכר הלשון הידוע "יש מתפעל באהבה ויש מתפעל ביראה" הואיל לאמר:

החילוק בין התפעלות ביראה והתפעלות באהבה היא שלאהבה נדרש חוש, [ואילו] ביראה הרי שבכל אופן שתהי' הרי זה טוב. אהבה מוכרחת להיות עם חוש, אהבה ללא חוש היא הגלמה.

(אגרות קודש חי"ב עמ' נא-ב)

המדרש מודפס ליובת
הרה"ת משה וונתו
ראה שיהיו בייטלמאן
לחיים מאשרים בכל
בשמות וברותיות

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת קרח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשפב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויובל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, כמהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דודש.....

היסוד למתנות כהונה – דין כפל

למאי נפקא מינא מספר כ"ד? / ערעור קורח – גניבה או גזילה? / ביאור מה שמדייק רש"י לכתוב ש"כא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה", שבוה מרמז דיסוד כ"ד מתנות כהונה הוא מדין כפל שנתחייבו בו שבטי ישראל להכהנים

(ע"פ לקטי שחות חב"נ עמ' 134 ואילך)

ד. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

למה הוצרך להדגיש "והקרכתם לפני ה'?" (ע"פ לקי"ש חל"ג עמ' 107 ואילך)

בין מזווה שבספר לתכלת שבטלית (ע"פ לקטי שחות ח"ח עמ' 112 הע' 75)

ה. ייגה של תודה.....

מהותו של מנהיג בישראל

משה הוא ישראל / הכיצד הסכים משה שימחה שמו מן התורה? / התקשרותו עם ישראל עמוקה אף מהתאחדותו בתורה / מסירות נפש גם בענייניו העצמיים ביותר / שבחו של משה – שבירת הלוחות / מעלתו האמתית של נשיא בישראל / גם בהסתלקותו לא יעזוב הרועה צאן מרעייתו

(ע"פ לקטי שחות חל"ד שוחה א' לפרשת ברכה, לקטי שחות חב"א שוחה א' לפרשת תצה, תורת נגנים חי"א עמ' 28 ואילך)

ו. פנינים דרוש ואגדה.....

מדוע שם הפרשה הוא ע"ש של קורח? (ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 500 ואילך)

גם ארם "מלא ספרים" – חייב במזווה (ע"פ לקטי שחות ח"ב עמ' 329)

ז. חידושי סוגיות.....

בדין "שלוחו של אדם כמותו"

יפלפל בפלוגתת הש"ס היכן אמר קרא דאין שליחות לנכרי / יבאר הסברות בזה ע"פ חקירות יסודיות בדין שלוחו של אדם כמותו

(ע"פ לקטי שחות חל"ג ע' 113 ואילך)

ט. תורת חיים.....

אין לנטוש ההתעסקות בחינוך על טהרת הקודש!

י. דרכי החסידות.....

אהבה ויראה, חלומות, יתומים

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת בהיי היום יום

אין לנטוש ההתעסקות בחינוך על טהרת הקודש!

לפעול בצרכי ציבור ביראת שמים ובפרט בשטח החינוך על טהרת הקודש ועוזב "עניי עירו" ומדינתו (אפילו בשביל ענין כהנזכר לעיל) - הרי זה עריק ונטוש את המערכה, מערכה במלחמת הטמיעה ר"ל ממש. היינו פקוח נפש. ובפקוח נפש הרי אפילו בספק וספק-ספיקא מחללין את היום הכיפורים והשבת קודש וכו' ועל אחת כמה וכמה כשקרוב לודאי (על יסוד הנסיון בעבר) שיציל. וק"ל.

(אגרות חב"ד עמ' רצב)

חינוך בניו של הבורא - להתברך בבנים!

בעתו קבלתי מכתבה, בו מודיעה על דבר עבודתה בשדה חינוך הכשר בתור מורה בבית ספר חרדי... כן מביעה בקשתה וחפצה להתברך מהשם יתברך בזרעא חייא וקיימא,

ומוסיפה גם כן אשר רופא מומחה הציע לה להפסיק את עבודתה כיון שהיא הורסת את בריאותה.

הנה לדעתי, כיון שעבודתה הוא בזה שמקרכת לבם של ישראל לאביהם שבשמים ומעוררת בהם את ההרגש שבנים הם לה' אלקינו, הנה אין כדאי להפסיק את זה לגמרי כדי להתברך בזרעא חייא וקיימא, כיון שזהו "תרתי דסתרי", ואדרבה על ידי זה שמקרכת את בניו ובנותיו שיהיו אלו להשם יתברך הרי זה סגולה להולדת בנים גם בגשמיות.

ולכן עצתי שתמשיך בהתעסקותה בשדה החינוך אבל באופן שלא יעמיס זה על בריאותה עד כמה שאפשר, ובטח בהשתדלות המתאימה תוכל להשיג עבודה מסוג הנ"ל בסמיכות למקום דירתה, וכן גם לשפר תנאי העבודה אף אם על ידי זה תוקטן המשכורת ובאופן שתמשיך בעבודת חינוך הכשר.

והשם יתברך יעזרה ואת בעלה שיחי' לבשר בשורה טובה בקרוב אשר נתמלאו משאלות לבבה לטובה ונפקדה בזרעא חייא וקיימא.

מובן מעצמו שצריך להיות 'אחיזה' לכל הנ"ל בדרכי הטבע, ובמילא צריכה היא ובעלה שיחי' למלא אחרי הוראות רופאים מומחים בענינים זה.

(אגרות קודש ח"ה עמ' רש-שה)

חובתו וזכותו של בעל כשרון בשטח החינוך

...ובמענה לתוכן מכתבו בהנוגע לעניני . . מובן וגם פשוט, שכיון שחננו השי"ת בכשרון בשטח החינוך על טהרת הקודש, ולא עוד אלא שפועל בזה באופן דמוסיף והולך, הרי פשוט שעליו להמשיך בזה, ואדרבה בתוספת התאמצות ובתוספת השתדלות. ובמכל שכן וק"ו מאלו שעד עתה לא התעסקו בזה, או שהצלתם מסופקת, עליהם כולם החובה לנצל כחם להצלת נפשות בני ישראל, לעמוד בשורה ראשונה בכבוש נשמות בני גלות בהם הצפון וטמון שלבם ער להקב"ה לתורתו ולמצותיו, בגלוי בחיי היום יומים במעשה בפועל.

...אף שענין קבלת עול יסוד ושרש העבודה היא, ורישומה צריכה להיות ניכר במשך כל היום וכו' ולא רק באמירת מודה אני והודו לה', הנה להצלת העבודה דרוש שיהי' לו בזה טעם ועונג וספוק נפשי גם בכלי השכל, ולכן הצעתי [הנ"ל] מקומה, באם שניהם יקבלו זה עליהם מתוך הסכמה מלאה ולא מפאת קבלת עול גרידא.

(אגרות קודש ח"ה עמ' הס-ה)

יערה עליו רוח ממרום להכיר את האמת

בצער רב וגם בתמהון קראתי במכתבו אשר עזב גורלו הטוב והיפה חינוך על טהרת הקודש של בני ישראל, אשר על כל אחד מהם נאמר "בנים אתם לה' אלקיכם", והחליפו על וכו',

ויהי רצון ממקור הרחמים והחסדים אשר יערה עליו רוח ממרום להכיר את האמת - אף שחיים אנו בעלמא דשיקרא - שהרי התורה נצחית היא, ובכל מקום ובכל זמן, ומקרא מלא דבר הכתוב "אמת ה' לעולם". ולפיתויי היצר, הרי אמרו חכמינו ז"ל שנברא לו תבלין, ואמרו אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש.

(אגרות קודש חב"ד עמ' ק)

עריק ונטוש את המערכה!

לכתבו על דבר העתקה [-מעבר המגורים מחו"ל] לארץ הקודש ת"ו - כבר מלתי אמורה ומפורסמת (מיוסדת על פסק דין גדולי ישראל) שכל מי שביכולתו

המבורח כודפס
לעילוי נשמת
האישה החשובה מרת
רחומה חי' פרומא ע"ה
בת יב"חט"א ר' דוב
ביסטריצקין
ולזכות משפחה שהיו

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

היסוד למתנות כהונה - דין כפל

למאי נפקא מינא מספר כ"ד? / ערער קורח - גניבה או גוילה? / ביאור מה שמדויק רש"י לכתוב ש"בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה", שבוה מרמז דיסוד כ"ד מתנות כהונה הוא מדין כפל שנתחייבו בו שבטי ישראל להכהנים

א. לאחר שהתורה מספרת על מחלוקת קורח ועדתו, שהיתה בעיקר כנגד כהונת אהרן, ולאחר מכן מסופר אודות הבחינה שנעשתה על ידי המטות - כאשר "פרח מטה אהרן לבית לוי" (יו, כג), שזה הי' אות על זה שהקב"ה בחר בו ובשבטו - ממשיך הכתוב בפרשת מתנות כהונה, "וידבר ה' אל אהרן, ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי וגו'" (יה, ה).

ומפרש רש"י: "ואני הנה נתתי לך - בשמחה. לשון שמחה הוא זה . . משל למלך שנתן שדה לאוהבו, ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין; בא אחד וערער על השדה. אמר לו המלך: כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך? הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין. אף כאן, לפי שבא קורח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בכרית מלח עולם, ולכן נסמכה פרשה זו לכאן".

ויש לדקדק בלשון רש"י - שהדגיש את המספר של "כ"ד מתנות כהונה", ולכאורה למאי נפקא מינא המספר המדויק - והי' צריך לומר סתם "ונתן לו מתנות כהונה"? ובפרט שבפרשתנו לא נמנו כל מתנות כהונה, אלא רק חלקם; חלה, ראשית הגז, זרוע לחיים וקיבה אינם מוזכרים. אם כן, לשם מה מדגיש רש"י מספר זה של כ"ד מתנות, כאשר בפרשתנו לא מנויים כל הכ"ד?!

ב. ויש לומר בזה - בדרך הרמז:

אמנם קורח הוא זה שעורר את הערער על כהונת אהרן, אבל הי' זה באופן שהוא שיתף בזה את כל י"ב השבטים, וכמו שכתוב "ויקהל עליהם קורח את כ"ה העדה" (פרשתנו טז, ט), "הלך אצל השבטים ופיתה אותם: כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כולכם, אלו באין ונטולין כל הגדולות, לו המלכות ולאחיו הכהונה - עד שנתפתו כולכם" (פרש"י שם).

מקום לומר שישנם בשליחות, שעשייתם תועיל עבור המשלח, מ"מ, אין הם בתורת שליחות, כי אא"פ שיחול עליהם שם שליח, מאחר שאינם "כמותו דהמשלח".

ולדברינו נמצא ברור דע"פ כל האופנים שמבארים ענין השליחות, עדיין גדר השליחות אינו אלא במי שהוא מעצמו כבר "כמותו דהמשלח". וביאור הדבר, כי הנה בדין שליחות יש שני ענינים: (א) קיום השליחות בפועל. (ב) חלות שם שליח. ומעתה, כל שלשת האופנים הנ"ל בגדר השליחות הם רק בנוגע לקיום השליחות בפועל, דכאשר דנים אנו איך מועיל מעשה איש זה (השליח) עבור איש אחר (המשלח) – אזי יתכן לבאר הטעם בזה בג' אופנים, אם משום שחדשה תורה בשליחות שמעשה השליח מועיל כמעשה המשלח, או מטעם שעשייתו זו נחשבת כעשיית המשלח, או יתירה מזה שגוף השליח נחשב כגוף המשלח ובמילא מעשהו כמעשה המשלח. אבל

ומעתה מבואר שפיר מה שסבר הש"ס למסקנא דאין שליחות לנכרי בכל התורה כולה, כי הנכרי אינו יכול להיות "כמותו דהמשלח" (הישראל). ועיין בשו"ת משאת בנימין סצ"ו (הובא בש"ך חו"מ סרמ"ג סק"ה) ועוד, שכתבו דלכך גוי נעשה שליח לגוי מכיון שהם דומים. ועיי"ע בלקו"ש הל"ק ל"ג קרח ב, מה שיש לבאר עפ"הנ"ל סוגיית הש"ס גיטין כט: גבי שליח שעשה שליח ומת הראשון.

והנה, הערעור על כהונת אהרן לא הי' באופן של "גזילה", הנעשית בריש גלי ובפרהסיא, אלא באופן של "גניבה" – כמו הגנב שמסתיר את מעשהו במחשכים, כך כאן, הפתירו קורח ועדתו את קנאתם וכו' על ידי שהשתמשו ב"מענה שב"ית": "רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" (טו, ג). כלומר, הם לא הראו את מרידתם בקב"ה באופן גלוי – כגולן, אלא הסתירו זאת על ידי טענות "צודקות" כביכול – כגנב.

וכיון שהיו כאן י"ב שבטים שהתנהגו באופן של "גניבה" – הרי נתחייבו לשלם באופן של "כפ"ל"; וזהו המספר "כ"ד מתנות כהונה" – פעמיים י"ב.

ג. אך לכאורה חסר ביאור:

הרי קורח ושבט לוי היו מראשי המערערים – ואם כן, נמצא שהשתתפו בהמחלוקת י"ג שבטים (י"ב שבטים – בתוספת שבט לוי), ולפי זה היו צריכים להיות כ"ז מתנות כהונה!

והביאור בזה:

המכוון בנתינת מתנות כהונה הוא למנוע אפשרות של ערעור בעתיד, וכדיוק לשון רש"י: "אמר לו המלך כל מי שירצה יבוא ויערער?", ובנוגע לעתיד הי' חשש רק מפני השבטים האחרים, ולא מפני שבט לוי עצמו.

כי, עונש קורח ועדתו ביטל את אפשריות הערעור מצד שבט לוי עצמם, וכל האפשרות של ערעור בעתיד נשארה רק מצד שאר השבטים.

וכמבואר במפרשים (הובא בצידה לדרך פרשתנו יז, יח. ועוד), שזהו הטעם שבמטות שנתנו בני ישראל לא הי' מטה מיוחד לשבט לוי, אלא מטה לוי הוא מטה אהרן, וכדברי הקב"ה: "ואת שם אהרן תכתוב את מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם", "אף על פי שחילקתים לשתי משפחות משפחת כהונה לבד ולוי לבד, שבט אחד הוא" (פרשתנו יז, יח ובפרש"י), – כי "מחלוקת קורח וכל שבטו כבר נפתקה בשריפת המקטירים קטורת ונתנסה שאין ראוי לכהונה אלא אהרן; ועדיין הי' ערעור מן שאר שבטים על שבט לוי וכו'", ולכן הוצרכו להראות את מעלת אהרן דוקא ביחס לשאר השבטים ולא ביחס לשבט לוי גופא.

ד. אמנם לשלימות הענין יש להעיר, שלכאורה – אחת ממתנות הכהונה היא תרומת מעשר, שאותה נותנים הלויים, ואם כן, נמצא שמהי"ב שבטים יש רק כ"ג מתנות כהונה (ולא כ"ד)!

אמנם כד דייקת בלשון הכתוב, משמע להדיא שגם תרומת מעשר שייכת היא כבר להישראל, שהוא הנותן את המעשר ללוי. שלכן הכתוב מדגיש "ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם, כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר" – אז "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר" (פרשתנו יח, כו. ועד"ז בפסוק כח), והיינו, שהחיוב של תרומת מעשר חל בעצם כבר כשהתבואה היא ברשות הישראל, ורק שהלוי הוא זה שנוצטווה על ההפרשה בפועל, כיון שהוא מקבל את המעשר.

וכפי שמתבטא גם בהלכה, שיש רשות להישראל לתרום את התרומת מעשר, עוד לפני נתינת המעשר להלוי – "יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר" (גיטין לא, א). ונמצא, שבאמת כל הכ"ד מתנות כהונה – שייכות הם ל"ב שבטי ישראל מדין "כפל", וכנ"ל בארוכה.

למה הוצרך להדגיש "והקרבתם לפני ה'?"

בציויי משה על הקטרת הקטורת של החולקים על אהרן מצינו שציוי זה הי' פעמיים: א. באמירת משה "זאת עשו קחו לכם מחתות גו' ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר גו'". ב. לאחר ש"ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם גו'", אמר להם פעם שני "אתה גו' ואהרן גו' וקחו איש מחתתו גו' והקרבתם לפני ה'".

ומצינו שבפעם הא' נאמר רק "ותנו גו' ושימו גו' לפני ה'", אבל בפעם השני נאמר ציווי גם על **ההקרבה** - "והקרבתם לפני ה'". וגם, בפעם הא' לא נזכר שאהרן נצטוו להקטיר קטורת, משא"כ בפעם הב'.

ויש לומר הביאור בזה:

בפעם הא' אין צורך להדגיש שזוהי עבודת הקטורת, כי פשוט הוא. אך לאחר ש"ויחר למשה מאד ויאמר גו' אל תפן אל מנחתם", קט"ד לומר, שע"י בקשה זו פעל משה שלא תהא נחשבת הקטרתם את הקטורת כלל כמעשה של הקטרה, ולכן הוצרך הכתוב להדגיש שאעפ"כ הי' כאן מעשה של הקטרת קטורת - "והקרבתם לפני ה'". ולכן מפרש בפעם הב' שגם אהרן הקטיר קטורת, שזה מדגיש שזהו גדר של עבודת הקטורת, השייכת לכהונה.

[ועל כרחנו לפרש שהקטרתם הי' בגדר הקטרת קטורת - כי מפורש אח"כ בפרשה שהמחתות שבהן הקריבו הקטורת נתקדשו, ואת"ל שלא היתה הקטרתם אפילו בגדר קטורת זרה, איך נתקדשו המחנות].

בין מזוזה שבספר לתכלת שבטלית

איתא במדרש (במדבר רבה פי"ח, ג) בנוגע לקרח "מה כתיב למעלה מן הענין, 'ועשו להם ציצית'. קפץ קרח ואמר למשה טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית, אמר לו חייבת בציצית. אמר לו קרח טלית שכולה תכלת אין פוטרת עצמה, ארבע חוטין פוטרות אותה. בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה, אמר לו חייב במזוזה. אמר לו כל התורה כולה רע"ה פרשיות אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת שבמזוזה פוטרת את הבית".

ולכאורה יש לעיין, הרי בשני הענינים, טלית שכולה תכלת ובית מלא ספרים, יש אותה סברא, וא"כ לאחר ששמע קרח שגם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית, מדוע חזר והקשה על בית מלא ספרים?

ויש לומר הביאור בפשטות:

ישנו חילוק בין התכלת שבטלית עצמה (ולא בחוט) לבין הפרשה הכתובה בספר (ולא במזוזה): חוט תכלת שבתוך הטלית (העשוי כולה חוטי תכלת) אינו מציאות בפני עצמו, ואין כאן חוטים רבים אלא טלית אחת. משא"כ פרשה הכתובה בספר, הרי גם כאשר היא כלולה בתוך הספר הרי היא פרשה בפני עצמה. ואדרבה, כשרות הספר תורה תלוי בזה שיהיו שם כל הפרשיות, כפרשיות בפני עצמן דוקא.

ובמילא, גם לאחר שנגה משה שטלית שכולה תכלת חייבת בציצית הי' מקום לשאול על בית מלא ספרים, כי יש מקום לבעל דין לומר, דבשלמא טלית שכולה תכלת, הרי הסיבה לזה שחייבת בציצית היא כי אין בטלית - אף אם היא "כולה תכלת" - גדר "חוט של תכלת", כי אם גדר של "טלית" בלבד. ובמילא עדיין היא חייבת בציצית, כי צריך חוט שיפטור את הבגד, ולא "טלית". משא"כ בבית מלא ספרים, הרי פרשת המזוזה קיימת בשלימותה בתוך הספר, וא"כ עדיין יש מקום לסבור שתוכל לפטור את הבית באותו אופן כמו שהיא פוטרת כאשר היא מזוזה בפני עצמה.

לקראת שבת

ויובן בהקדים מה שכתב רבינו הזקן בלקוטי תורה פ' ויקרא גבי דין שליחות, "דשלוחו של אדם כמותו, ולכן אין שליחות לחרש שוטה וקטן שאינן כמותו דהמשלח". ולפ"ז נמצא דהפירוש ב"שלוחו של אדם כמותו" הוא לא רק בנוגע לדין השליחות, שהגדרת הדין היא שעל ידו השליח יעשה "כמותו", אלא הוא גם בנוגע למהות השליח, שצ"ל "כמותו דהמשלח", כדלקמן. ולכאורה צ"ע, שהרי מפורש בגיטין כג ע"א שהטעם שאינם בני שליחות הוא משום "דלאו בני דיעה נינהו" ולא משום שאינם בדומה להמשלח. ובאמת בודאי י"ל שזהו פירוש דברי הש"ס גופא, דמכיון שאינם בני דיעה נמצא שאינם "כמותו דהמשלח" (עיי' תוס' רי"ד ומאירי (למשנה) גיטין שם. תוד"ה שאני גיטין סד: ראב"ד הל' גירושין פ"ו ה"ט. ולהעיר מנתיבות המשפט סקפ"ב סק"א).

אמנם, עדיין צריך ביאור מהו ההכרח לפירוש זה, שיש גדר שהשליח צ"ל מעצמו "כמותו דהמשלח", ולמה לא נפרש דברי הש"ס בפשטות שהוא רק מצד חסרון הדעת ותו לא.

והנראה בזה, דקושיא היתה כאן, כי הנה קיי"ל בחולין יב: ואילך דקטן אין לו כוונה אבל יש לו מעשה, ומעתה אם תמצי לנקוט בחקירה הנ"ל בגדרי שליחות, שענין השליחות אינו זה שהשליח עצמו עומד במקום המשלח, אלא רק שעשייתו מועלת עבור המשלח, א"כ בדברים שאינם צריכים כוונה אלא עשי' בלבד, אין טעם לכאורה שלא יהי' דין שליחות לקטן. וזהו שדייק רבינו הזקן לפרש דמה שחש"ו אינם בני שליחות הוא מפני שאינם "כמותו דהמשלח" - שלכן הם מופקעים בעצם מגדר השליחות. כלומר: אף שבנוגע למעשה השליחות הי'

זאת לא חידשה תורה שהשליח או המעשה עצמו הם המשלח, וגדר "כמותו" הוא אך רק בנוגע לתוצאות המעשה. ובלשון אחר: גדר "כמותו" הוא רק בנוגע להפצא שבו נעשה העשי', היינו ש(לא רק גוף השליח אינו "כמותו", הרי) גם עשייתו של השליח אינה דהמשלח, ואין זאת כי אם שעשיית השליח בהפצא הרי היא (פועלת את אותו הדבר שפועלת) עשיית המשלח.

ומעתה יש לומר, דדעת רב אשי היא כאופן הג' הנ"ל שגם מעשה השליחות אינו מתייחס להמשלח אלא להשליח, וכיון שאין השליח עומד במקום המשלח (אפילו לא שמעשהו יחשב כמעשה המשלח), לכן, די לנו רק בזה שיש כאן בן אדם השייך לעשי' זו דשפיר יכול הוא להיות שליח של זה המבקשו ומקשרו עם פעולה זו (ואין אנו צריכים עוד איזה מעלה באותו אדם, שיהי' בו עצמו איזה תכונה המאפשרת לו בעצמו או למעשהו להיות כמותו דהמשלח), וע"ד שמקשרו בחבל ואינו מתנגד לזה, ודי בזה כדי שתהי' תוצאת המעשה כאילו עשאה הוא. ולהכי ס"ל שבכל התורה כולה יש שליחות לנכרי, דאם השליחות היא בענין כזה שגם הנכרי שייך לעשייתו הרי הוא יכול להיות שליח לישראל.

אמנם מסקנת הש"ס היא, ד"הא דר"א ברוחא היא", היינו ששיטה זו מופרכת מעצם יסודה, כי יש הכרח יסודי במהות דין שליח שהשליח יהי' דומה להמשלח ("מה אתם כו' אף שלוחכם כו'"). היינו, שגם את"ל שענין שליחות הוא כאופן הג' הנ"ל, שהעשי' היא מעשהו של השליח - מ"מ, הסברא מכרחת מצד דבר מהותי בענין השליחות דדין השליחות לא יתכן בנכרי. כמשי"ת.

שהשליח יהי' דומה להמשלח – ולכן אין דין שליחות לנכרי (גם) בכל התורה כולה.

טורי אבן חגיגה י:). איברא, דמהרמב"ם (הל' אישות פ"ג הי"ז. הל' תרומות רפ"ד) משמע להדיא דלימוד גוף דין שליחות בכל התורה הוא מקרא דפרשתנו גבי תרומה. וא"כ יש לפרש דברי הש"ס בב"מ בלי שום תימה, דלעולם סבר הש"ס שם דהא דר"א ברותא היא הוא משום שבאמת גוף דין שליחות ילפינן מתרומה לכל התורה. ומעתה הי' לנו לפרש לפום ריהטא, דטעמו של ר"א דקא סבר דדין "אין שליחות לנכרי" הוא רק בתרומה ולא בכל התורה כולה הוא מפני דאיהו ס"ל דלא גמרינן שליחות כל התורה כולה מתרומה. והיינו כדעת מסקנת הסוגיא בקידושין לפי פירוש התו"ח הנ"ל.

ולבאר יותר עומק הדבר, נראה לחדש עוד דפליגי בעצם גדר דין שליחות. ובהקדם חקירת האחרונים הידועה גבי הא דחידש רחמנא לדין שליחות, "שלוחו של אדם כמותו" (כמבואר בארוכה בסוגיין בקידושין ובכ"מ), שיש לבארו בכמה אופנים. וז"ל הגאון ר' יוסף ענגיל ז"ל בספרו לקח טוב כלל א: "נסתפקתי הא דקיי"ל שלוחו של אדם כמותו מהו הכוונה בזה, אם הכוונה שגופו של שליח נחשב כגוף המשלח, או השליח לאדם אחר נחשב רק שהמעשה אשר הוא עושה בשליחותו עכ"פ מתייחסת למשלח ונחשב שהמשלח עשה המעשה ההוא, או דלמא גם המעשה איננה מתייחסת למשלח רק לשליח ונחשב שהשליח עשה המעשה לא המשלח, רק שהתורה גזרה שאף שאדם אחר עשה המעשה לא הוא עם כל זה כיון ששלחו לכך מועלת המעשה של האחר עברו כאילו עשאה הוא. ודו"ק". עיי"ש שהאריך בזה ובהנפק"מ להלכתא, והביא ראיות מכל הש"ס ומדברי ראשונים ואחרונים לכל הצדדים. וביאור חקירתו, האם נאמר שהתורה החילה גדר על עושה המעשה להיות "כמותו" ממש (עיי' תשובת ריב"ש סי' רכח), היינו שגוף השליח הוא כגוף המשלח (ושוב בדרך ממי"א כבר מתייחסת עשיית השליח למשלח, ואי"צ שהתורה תחדש זאת). או שגדר "כמותו" שהתורה החילה הוא (רק) על המעשה הנעשה ולא על האדם העושה (ובזה גופא אפ"ל בב' אופנים: שהדבר חל על פה העשי' שבגוף השליח או שחל על המעשה שעושה), וזהו חידוש התורה – שעשיית השליח היא כמו עשיית המשלח. או אף פחות מזה, דגם

אמנם, לכאורה דוחק לומר שהפלוגתא בב"מ היא אם גמרינן שליחות בכל התורה כולה מתרומה (ועיי"ע בכוס ישועות שם), ויותר נראה דמסקנת הש"ס לא באה לחדש על רב אשי הא דגמרינן מתרומה לכה"ת, אלא אדרבה – להוכיח מזה בסברא דהא דאין שליחות לנכרי הוא בכה"ת, היינו דפשוט לן שגם ר"א מודה בזה שגוף דין שליחות ילפינן מתרומה לכה"ת, ומזה באים אנו להוכיח בסברא נגד דעתו בענין נכרי. ולהכי יותר מסתבר לפרש החילוק בין ר"א ומסקנת הש"ס בדבר התלוי בסברא.

והנראה בזה, דרב אשי ס"ל דדין זה "מה אתם בני ברית כו" הוא גזירת הכתוב, כי מצד הסברא היינו אומרים שגם נכרי יכול להיות שליח לישראל, ולכן הסברא נותנת דאין לך בו אלא חידושו, ורק בתרומה אמרינן הכי ולא בכל התורה כולה. משא"כ למסקנת הש"ס, ה"ז דבר שבסברא, שהשליח צ"ל דומה למשלח – "מה אתם כו" אף שלוחכם כו", והיינו דמ"ש גבי תרומה "גם אתם" הוא רק גילוי מילתא, שגדר השליחות מחייב

המדר מרפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי'
ע"ה גרונר
מוכר כ"ק ארמו"ר ז"ע
נלב"ע י"ד ניסן התש"פ
תנצ"ח

מהותו של מנהיג בישראל

משה הוא ישראל / הכיצד הסכים משה שימחה שמו מן התורה? / התקשרותו עם ישראל עמוקה אף מהתאחדותו בתורה / כסירות נפש גם בענייניו העצמיים ביותר / שבוהו של משה – שבירת הלוחות / מעלתו האמתית של נשיא בישראל / גם בהסתלקותו לא יעזוב הרועה צאן מרעייתו

משה הוא ישראל

מנהיגי' ורועי ישראל שבכל דור, הרי הם קשורים במסירה ונתינה לצאן מרעייתם. והנה בבואנו להבין מהות הקשר שבין מנהיג לבני דורו, עלינו להתבונן בהנהגתו של הרועה הראשון – משה רבנו, אשר ממנו יתד וממנו פינה למנהיגי ישראל שבכל הדורות.

והנה, משה רבינו רועה נאמן של ישראל הוא, אוהבם בכל לבו, דואג להם לצרכיהם הגשמיים, מחזק אמונתם בה' ומלמדם תורתו. אך מעלה רמה ונפלאה בקשר העצמי בין משה לישראל מלמדנו רש"י:

עה"פ (להלן בפרשת חוקת) "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמורי", תמה רש"י: "ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר ואשלח מלאכים ממדבר קדמות", ומיישב ומורה יסוד מופלא: "הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה פותח, שמישה הוא ישראל וישראל הם משה".

דברי רש"י ש"משה הוא ישראל", אינם כמליצה בעלמא ח"ו, כי אם כוונתו לומר ש"משה הוא ישראל" ממש לטוב ולמוטב. וכדלקמן.

(1) דברים אלו בביאור הקשר בין משה רבינו לצאן מרעייתו, שבוהו מבואר תוכן ענינו של מנהיג ורועה ישראל, מובאים כאן בקשר עם יומא דהילולא רבא של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר עלה השמימה בג' תמוז תשנ"ד.

הכיצד הסכים משה שימחה שמו מן התורה?

לאחר שחטאו ישראל בעגל ביקש משה מהקב"ה שיסלח לצאן מרעיתו, ואם לאו ח"ו, אזי "מחני נא מספרך אשר כתבת".² והיינו שלא ייזכר שמו ח"ו בכל התורה כולה.

והדברים תמוהים: כל מהותו וענינו של משה רבינו היא התורה הקדושה, וכדברי רז"ל: "נתן נפשו על התורה ונקראת על שמו, שנאמר זכרו תורת משה עבדי". ולא זו בלבד אלא שהתורה עצמה ג"כ כרוכה במשה, שהרי נקראת על שמו "תורת משה", "נבואתו של משה"⁴. וא"כ השמטת שמו של משה מן התורה, אין משמעה שתחסר מעתה אחת ממעלותיו, או שתינטל ממנו קבלת שכר מסוימת. אלא נוגע ענין זה בעצם מהותו וענינו של משה, שמאוחד הוא עם התורה, ואי הזכרת שמו בה נוגעת לו עצמו.

ומה מפליא הדבר, אשר בקשה זו ד"מחני נא" לא ביקש משה עבור כשרים שבדורו, אלא לכפר על אותו חלק בעם ישראל שחטאו בעגל, וניתקו עצמם מן התורה לגמרי, עד שנקראו "מומרים" רח"ל.⁵ וא"כ תמוהים הדברים הפלא ופלא: האיך עומד משה, ומבקש למחות את שמו מן התורה שכאמור התורה היא חלק מעצם חייו ומהותו, בעבור אלו שמנגדים לתורה.

יש לבאר זה ע"פ שורשם של דברים באר היטב.

התקשרותו עם ישראל עמוקה אף מהתאחדותו בתורה

"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד"⁶ - קוב"ה ותורה דילי' חד המה, וכידוע ביאור אדמו"ר הזקן⁷ כפי' מרז"ל⁸ "אנכי נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית", שהשי"ת הכתיב ("כתבית") את עצמו ("נפשי") כביכול בתורתו אשר נתן לנו ("יהבית").

ומכל מקום איתא בתנא דבי אליהו רבה⁹ "שני דברים יש בעולם... תורה וישראל... דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה... אבל אני אומר ישראל קדמו", ומבואר בזה שקדימה זו אין משמעותה הקדמה בזמן וכיו"ב, שהרי התורה קדמה לעולם¹⁰ ולבריאת הזמן, אלא הכוונה לקדימה במעלה, דמקור נשמות ישראל גבוה עוד יותר ממעלתה של התורה, דאמנם התורה מאוחדת עם השי"ת, אך שרשם של ישראל גבוה יותר ומאוחדים הם עם הקב"ה באופן עמוק יותר, ולכן הוא קודם אף לתורה.

וזהו מה שאמרו חז"ל "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא"¹¹, כי גם אם חוטאים ומנתקים עצמם

בדין "שלוחו של אדם כמותו"

יפלפל בפלוגתת הש"ס היכן אמר קרא דאין שליחות לנכרי / יבאר הסברות בזה ע"פ חקירות יסודיות בדין שלוחו של אדם כמותו

ברותא [בדותא] היא מאי שנא תרומה דלא, דכתיב אתם גם אתם מה בני ברית אף שלוחכם נמי בני ברית, שליחות דכל התורה כולה נמי (שיהא שלוחו כמותו. רש"י) מתרומה גמרינן לה (בקידושין. רש"י). ע"כ. ועיין תורת חיים שם ד"זה תימה דבריש פ"ב דקידושין איתא בהדיא דאדרבא הא דשליחות מהניא בתרומה גמרינן לה משאר מילי", היינו דהתו"ח נקט במסקנת הש"ס קידושין דאחר שהזכירה הגמ' דמצינו למילף מקדשים וגירושין בדרך במה מצינו - שוב לא ילפינן לגוף דין שליחות מתרומה לכל התורה, וזהו שתמה על דברי הש"ס בב"מ דמשמע שגוף שליחות ילפינן מתרומה לכל התורה. ונמצא שיש כאן מחלוקת הסוגיות בזה. ובכוס ישועות תירץ לפרש דגם דברי הגמ' בב"מ דילפינן כל התורה כולה מתרומה היינו (רק) "לענין זה דאין שליחות לנכרי" (וסיים: "וגם ברש"י אפשר לדחוק ולפרש כזה". ועיי"ע

גרפינן בקידושין מא: על הפסוק דפרשתנו גבי תרומה "כן תרימו גם אתם תרומת ה'", דמהכא ילפינן דאין שליחות לנכרי, "גם אתם, מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית". פירוש, כי מהא דאמר קרא "גם אתם" ילפינן לעיל בסוגיין "לרבות את השליח", וקא פריך עלה בגמ' דלא לכתוב רחמנא דין שליחות בתרומה ונילף לה בדרך במה מצינו מקדשים וגירושין, ומשני דמיבעי ליי' להך דינא דאין שליחות לנכרי, ו"להכי כתב גם לרבוויי שליח משום דבעי לאקושי למשלחו למימר דבעובד כוכבים פסול" (רש"י. ועיי"ע מש"כ בד"ה גם).

והנה בב"מ עא: שקיל וטרי הש"ס בגדרי דין זה דליכא שליחות לנכרי: רב אשי אמר כי אמרינן אין שליחות לנכרי הני מילי בתרומה אבל בכל התורה כולה יש שליחות לנכרי, (ומסיק בגמ') והא דרב אשי

(2) תשא לב, לב.

(3) מכילתא לבשלח טו, א.

(4) רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ט ה"א. וראה בזה בלקוטי שיחות חיי"ט עמ' 173 ואילך.

(5) ראה שבת פז, א. הובא בפרש"י תשא לב, ט (אבל ראה תוד"ה ומה שבת שם).

(6) זהר, הובא בתניא פ"ד ובריש פכ"ג. וראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א. תקוני זהר ת"ו (כא, ב) תכ"ב (סד, א). ועוד.

(7) ראה לקו"ת שלח מת, סוף עמוד ד.

(8) שבת קה, א.

(9) תדבא"ר פי"ד.

(10) מדרש תהלים צ, ד.

(11) סנהדרין מד, א.

מדוע שם הפרשה הוא ע"ש של קורח?

ייקח קורח
פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי הנחומא
(טו, א. רש"י)

לכאורה תמוה, איך שייך ששמה של פרשה זו הוא "קורח" - שמו של רשע, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב "שם רשעים ירקב" (משלי י, ז), ואיתא ע"ז בגמ' (יומא לה, ב) "דלא מסקינן בשמייהו", והאיך תקרא פרשה שלמה בתורה בשם רשע?

ויובן זה ע"פ מה שנתבאר במקום אחר (לקוטי שיחות ח"ח עמ' 186 ואילך) שמחלוקת קורח היתה מצד רצונו להיות כהן גדול, וכמ"ש "ובקשתם גם כהונה" - "מבקשים כהונה גדולה" (פרשתנו טו, י. רש"י שם, ו). ורצון זה - דבר טוב הוא, ועד שאמר משה רבינו "אף אני רוצה בכך" (רש"י שם). אלא שהנהגת קורח בנוגע לפועל לא הייתה באופן הראוי.

ועפ"ז יש לפרש הטעם לקריאת הפרשה בשם "קורח" - להראות שגם בקורח הי' ענין טוב ומועיל - הרצון להיות בדרגא נעלית של כהן גדול.

ומכאן הוראה נפלאה בעבודת האדם:

כאשר פוגשים יהודי שנראה בחיצוניותו במעמד ומצב בלתי רצוי, עלול אדם לחשוב, מה לו וליהודי כמו קורח שמקומו ב"שאול" ר"ל?

וע"ז באה ההוראה מפרשה זו, ד"פרשה זו יפה נדרשת", כלומר, יהודי זה - "פרשה זו" שפגש בו, אומר לו "דרשני" - לדרוש ולמצוא את הנקודה הטובה והיפה שבו - "יפה נדרשת", כי "אע"פ שחטא ישראל הוא" (סנהדרין מד, רע"א), ו"כל איש ישראל, מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצוות, לבו תמים עם ה' ותורתו" (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע ח"ב ע"פ).

גם אדם "מלא ספרים" - חייב במזווה

איתא במדרש (במדבר רבה יח, ג. ובכ"מ) שאחד מן הדברים ששאל קרח את משה הי' "בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזווה" וענה לו משה "חייב במזווה".

ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

מי שהוא בעל תורה ו"מלא ספרים" עלול לחשוב שאדם שלם הוא ואינו צריך להתעסק גם עם רגשותיו, כאהבה, ויראה וכיו"ב.

אך מתשובת משה לומדים, שגם "בית מלא ספרים" חייב במזווה.

במזווה ישנן ב' הפרשיות "שמע" ו"והי' אם שמוע", שבפרשת "שמע" נאמר "ואהבת", ופרשת "והי' אם שמוע" ענינה יראה (כמבואר בספרי חסידות).

וכשם שהמזווה שומרת על הבית וכל אשר בתוכו, כמו כן ב"בית שמלא ספרים", שיש בו תורה - הנה אם אין בו אהבה ויראה אזי חסר בענין התורה, כיון ש"אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא" (תקו"ז ת"י - כה, ב). וכמאמר חז"ל באבות (פ"ג מ"ט) שרק אם "יראתו קודמת לחכמתו - חכמתו מתקיימת", ו"כל האומר אין לו אלא תורה כו' אפילו תורה אין לו" (יבמות קט, ב).

וזהו "בית שמלא ספרים חייב במזווה", היינו, שהאהבה ויראה שומרים על התורה, שתהי' כראוי.

לקראת שבת

ט

מן התורה ח"ו, הרי "עדיין שם קדושתם עליהם"¹², דאף שע"פ התורה ה"ה רשעים ורחוקים, הרי כיוון ששרשם של ישראל הוא גבוה יותר, עדיין חשוכים הם וקשורים ומאוחדים עם השי"ת, כי קשר זה עמוק יותר מהתורה ומצוותיה¹³, ובמילא אין ה"ניתוק" מן התורה מחליש או מנתק קשר זה אל הקב"ה.

ו"צדיקים דומין לבוראם"¹⁴, דהצדיקים ה"ה מתאימים הנהגותיהם שיהיו כפי הנהגת בוראם, וכיון שאצל השי"ת הרי ישראל הם למעלה מהתורה וכאמור, הנה מעין זה הוא גם אצל מנהיגי ישראל אשר אף שעצמיותם וענינם הוא התורה אשר המה מנחילים לתלמידיהם ולדורם, ובפרט החלק בתורה אשר הם מחדשים ועוסקים בו במיוחד, הנה קודם לזה היא התקשרותם והתמסרותם לתלמידיהם ואנשי דורם.

וכשם שאצל השי"ת גם הפושעים ומורדים עדיין קשורים איתו ית', הנה גם הצדיקים קשורים באנשי דורם מבלי הבט על מצבם הרוחני, ואפילו אלו המצויים במדבר שממה, בארץ צ"י וצלמוות ומרוחקים מהתורה ומצוותי, מכל מקום הרי הם יקרים ללבו של המנהיג, והרי הוא קשור עמהם בקשר כל ינתק. דאף שעיקר ענינו ומהותו הוא התורה ומצוותי, הנה לומד הוא מהנהגת השי"ת, וקשור הוא בצאן מרעיתו אף יותר משקשור הוא בתורה.

מסירות נפש גם בעניני העצמיים ביותר

ומעתה אין צריך לביאור היאך זה מסר משה את נפשו ועצמותו - תורת משה, שלא יוזכר שמו בתורה ח"ו, בעבור חלק הנחות שבדורו, עובדי העגל.

שהרי משה מרום מעלתו וגדולתו כרוך הוא וקשור בקשר חזק ואמיץ בעם ישראל כאשר הם, עד אשר חטאם של ישראל גורם חלישות במשה עצמו. וכפי שמצינו שציווהו השי"ת "לך רד" - "רד מגדולתך"¹⁵, אף שמשה עצמו לא הי' שייך ח"ו לחטא זה, ואף למחות לא הי' בידו, שהרי הי' בהר באותו יום, אין זה אלא משום ש"ישראל הם משה", ומשחטאו הם, בדרך ממילא ירד משה עמהם. ונמצא, שככל שתגדל התאחדותו והתקשרותו בתורה, עדיין קודמת לכך מציאותו העצמית שהיא מציאותם של כלל ישראל, "הנשיא הוא הכל".

וצא וראה מה גדלה מסירותו ואהבתו של משה רבינו הרועה הנאמן, שכאשר רואה את הפחותים שבצאנו, שנתפתו לחטוא בחטא דע"ז, ה"ה עומד ומתחנן להשי"ת שיואיל למחות שמו מהתורה עם כל הכרוך בכך, העיקר להגן על בני ישראל באשר הם. כי, אף שמסר נפשו על התורה, הנה קודמת לזה היא אהבתו ומסירת נפשו עבור צאן מרעיתו, שאהבתו להם אינה יורדת אם "מנגדים" או מנתקים עצמם מן התורה, כי הקשר בין הרועה לעמו נעלה יותר מהקשר שלו עם התורה¹⁶.

(12) רש"י שם.

(13) וכפי שבא לפועל ביום הכפורים ש"עיצומו של יום מכפר" גם לאלו שחטאו, כי אז מתגלה ומאיר שרשם של ישראל שלמעלה גם ממקור התורה ומצוותי.

(14) רות רבה פ"ד, ג.

(15) תשא לב, ז וברש"י שם. ברכות לב, א. ועוד.

(16) וראה בפנים השיחה (לקו"ש חכ"א עמ' 177), שע"פ המבואר נמצא מובן היאך מחיית שם משה מהתורה תועיל לכפר על בני ישראל.

שבחו של משה – שבירת הלוחות

מסירת נפשו של משה עבור עמו, גם כאשר נוגע הדבר בכבת עינו – תורת משה, נזכרת בסיום התורה כמעלתו הנשגבה ביותר של מנהיג ישראל.

לאחר סיפור קבורת משה, מונה התורה את מעלותיו של רעיא מהימנא, "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה גו' ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל". ומפרש רש"י על אתר "לעיני כל ישראל. שנשא ליבו לשבור הלוחות לעיניהם. . והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר אשר שברת יישר כחך ששברת".

ומפליא הדבר שלאחר שמזכירים שהי' מדבר עם הקב"ה "בכל עת שרוצה", ו"שקיבל את הלוחות בידיו", ו"ניסים וגבורות שבמדבר הנורא"¹⁷, רואה התורה לחתום ב"מעלה" ש"נשא ליבו" ושיבר את הלוחות לעיני כל ישראל?

ואף אם תימא שמעלתו היא שהסכימה דעת הקב"ה לדעתו, עדיין אין זו מעלתו הגדולה ביותר, ומה גם שמצינו כמה פעמים שיבטל משה גזירות שגזר הקב"ה על ישראל וכיוצא, וכמה נתייחדה שבירת הלוחות דווקא, שהיא שבחו הנעלה ביותר של משה רעיא מהימנא.

מעלתו האמתית של נשיא בישראל

מטרת שבירת הלוחות היתה בכדי להציל את ישראל מכלי' ח"ו, וכמשל המובא בפרש"י עה"פ פסל לך גו'¹⁸:

"משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יצא עלי' שם רע, עמד שושבינה וקרע כתובתה, אמר אם יאמר המלך להורגה אומר לו עדיין איננה אשתך.. המלך זה הקב"ה, השפחות אלו ערב רב, והשושבין זה משה, ארוסתו של הקב"ה אלו ישראל".

והיינו שלביאור המובא בפרש"י על אתר¹⁹, ששיבר הלוחות כי לא היו ישראל ראויים לקבלם, אין מובן עדיין מה ראה משה צורך לשבור הלוחות שקיבל בידיו מאת השי"ת, שהרי עדיין יכול הי' להשאירם שלמים ולא לתתם לעם ישראל. ומשל זה בא לבאר אשר שבירת הלוחות נחוצה היתה ע"מ לבטל כביכול שטר אירוסין דישראל ולהצילם מכלי'.

ושווה בנפשך, הלוחות הרי "מעשה אלקים המה"²⁰, והכתב "מכתב אלקים" הוא, וקיבלם מידי הקב"ה בכבודו ובעצמו כמרומו ב"ולכל היד החזקה" ש"קיבל את התורה בלוחות בידיו", ואם גדלה מסירת נפשו של משה על התורה, וייקרה מכל סחורה, הרי על אחת כמה וכמה שייקר לוחות אלו שהם מעשה הקב"ה וקיבלם מידי ממש.

ומכל מקום כשראה מנהיג ישראל, הרועה הנאמן והאוהב, שמציאותם של הלוחות יכולה לפגוע ח"ו בישראל (כשטר אירוסין), ואף שמדובר באלו שהיו במצב ירוד ביותר, שנכשלו בחטא העגל,

הנה ללא היסוס וללא כל שקו"ט, ואפילו לא שאל בעצתו של הקב"ה, השליך מידיו את יקרת הלוחות ושברם, והעיקר להציל את ישראל מעונש.

ומדייק רש"י "שנשא ליבו לשבור הלוחות", נשיאות הלב ענינה רגש של נדיבות (ע"ד כבנדבת המשכן "כל איש אשר נשאו לבו"²¹), דאהבת ישראל העצומה שכליבו של משה, היא זו שהביאה לשבירת הלוחות, למסור את נפשו ועצמותו בשביל הגנת ישראל. וע"ד הרמז יש לומר, שהי' צריך "לנשא", לגדל ולרומם את רגש האהבה שבלבו, עד שאהבתו לישראל תתעצם כל כך שיהי' מסוגל לגבור על חביבותו ויראתו מהלוחות ולשברן עבור ישראל.

וראה, שמעלה זו דשבירת הלוחות מונה התורה לאחר מעלת קבלת הלוחות, היינו שגדלה שבירת הלוחות לא רק על שאר גדולותיו ונוראותיו של משה אלא גם על קבלת הלוחות עצמן.

ומעלה זו היא היא מעלתו הגדולה והנשגבה ביותר של נשיא בישראל, שמוסר את תמצית חייו בעבור חלק הנחות ביותר שבעם ישראל, צאן מרעיתו האהוב. ובה דייקא בותרת התורה לחתום את מעלותיו העצומות של משה, כי שם מתבטאת עצם התקשרותו של משה עם צאנו – "משה הוא ישראל וישראל הם משה".

גם בהסתלקותו לא יעזוב הרועה צאן מרעיתו

ומה גדלה התקשרותו של משה ואהבתו העצומה לצאן מרעיתו, שגם בהסתלקותו מן העולם הרי הוא קשור בקשר בל ינתק באנשי דורו.

דאיתא במדרש תנחומא²²:

"אמר הקב"ה למשה, משה, באיזה פנים אתה מבקש לבוא לארץ, משל למה הדבר דומה, לרועה אחד שיצא לרעות צאנו של מלך ונשכית הצאן, ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך, א"ל המלך יאמרו שאתה השכית הצאן. אף כך א"ל הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת ששים ריבוא וקברתם במדבר ואתה מכניס דור אחר. . אלא תהא בצדן ותבוא עמהם כו'".

והיינו, דמשה בכוחו הי' לפעול שיכנס הוא עצמו לארץ, אלא שבחר להישאר בעבר הירדן ולהיקבר עם אנשי דורו, ב"מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים"²³ ע"מ שיקום ויבוא בראשם בגאולה העתידה.

לא עזב ולא יעזוב הרועה צאן מרעיתו, מותר הוא על הענינים הנשגבים שבקדושת ארץ ישראל, אינו חושב על עצמו והתעלותו, מניח את עצמו על הצד, ודואג לעמו. וקשר זה דמשה לבני דורו נצחי הוא, דכשיחיו המתים יקום משה בראשם ויכניסם לארץ הקדושה.

והדא הוא דכתיב על משה רבינו "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל"²⁴.

(21) שמות לה, כא.

(22) פ' חוקת יו"ד.

(23) דברים ח, טו.

(24) בתנחומא שם (דברים לג, כא).

(17) ראה בפרש"י שם.

(18) תשא לד, א. ממדרש תנחומא תשא פ"ל. וראה שמו"ר ריש פמ"ג. שם ריש פמ"ו. תנחומא עקב יא. אבות דר' נתן פ"ב, ג.

(19) תשא לב, יט.

(20) תשא לב, טז.